

Länsstyrelsen i Jönköpings län

jonkoping@lansstyrelsen.se

Begäran om inrättande av VA-område enligt § 6 lagen om allmänna vattentjänster, Vaggeryds kommun

Miljö- och byggnämnden i Vaggeryds kommun anser att det finns ett behov av en samlad lösning för vatten- och avloppsanordningar i nedan beskrivna områden. De anser även att det är viktigt att kommunen ser över och planerar den framtida VA-försörjningen för att säkerställa att § 6 LAV uppfylls. Miljö- och byggnämnden begär därför att Länsstyrelsen utreder kommunens skyldighet att tillhandahålla allmänna vattentjänster enligt lagen om allmänna vattentjänster i nedan beskrivna områden.

Bakgrund

Fängen och Sandsjön

Miljö- och byggförvaltningen har under 2019 inventerat enskilda avlopp längs med Fängen och Sandsjöns västra strand med omnejd. Jordarten i området är nästan uteslutande sand. Sedan tidigare visste miljö- och byggförvaltningen redan om att statusen på de enskilda avloppen i framförallt Rastads fritidsby var undermåliga och det har tidigare diskuterats om ett verksamhetsområde för kommunalt VA i området. Flera sträckor längs med Fängen och Sandsjöns västra strand är LIS-område men också omvandlingsområde då allt fler hus blir permanentboenden. Från översiktsplanen, i tillägg om landsbygdsutveckling i strandnära områden (antagen 2015-09-28) från 2015, står det att kommunalt vatten och avlopp ska inom en överskådlig framtid byggas ut längs de båda sjöarna ner mot Karingasjön och sedan anslutas till överföringsledningen mellan Vaggeryd och Hok. I dagsläget finns dock ingen plan på när eller om ett verksamhetsområde ska inrättas. Kommunen har inte heller någon plan för utbyggnad av verksamhetsområdet utan endast en VA-plan för redan befintliga verksamhetsområden. Se bilaga 1-2 för översiktskarta över området samt bilaga 4, karta 2-12, för statusöverblick.

Linnesjön

Längs med Linnesjöns nordvästra strand ligger Mölnarps fritidsområde, se bilaga 5. Området består av sammanhållen bebyggelse med ett 25-tal hus, ursprungligen uppförda som fritidshus. Området söder om fritidsområdet är LIS-område. Jordarterna består främst av berg, morän och isälvssediment med mycket grunda jordlager, 3-5 m, och högt grundvatten. I översiktsplanen har kommunen gjort bedömningen att det inte är godtagbart med enskilda avlopp i detta område. Det framgår dock också i översiktsplanen att för att kunna ordna bra avloppsrening under dessa förhållanden är det gemensamma lösningar för fritidshusen vid sjön som är nödvändigt. Enligt ÖP kan det på sikt bli aktuellt med kommunalt vatten och avlopp även här, men någon tidsplan eller beslut på när det skulle ske finns ännu inte.

Avloppsinventering Rastad fritidsby

Rastad fritidsby består av 50-talet bostäder, permanent- och fritidshus. Fastigheterna är små, en del bostäder är placerade på arrenderad mark. Hög skyddsnivå bedöms gälla i hela området både ur hälso- och miljöskyddspunkt. Fritidsbyn ligger även mycket nära en badstrand.

Fritidsbyn får sitt dricksvatten från en gemensam vattentäkt.

Vaggeryds kommun arbetar med inventeringen enligt Havs- och vattenmyndighetens metod med "Grönt, Gult och Rött avlopp". Vid inventeringen 2019 valde förvaltningen att inventera de fastigheter med avloppsanordningar 15 år eller äldre eller där uppgifter saknades helt. För Rastad fritidsby innebar det att det var 29 stycken bostäder som berördes av inventeringen. Av dessa var det 15 stycken som självmant svarade att de hade "Rött" avlopp och var medvetna om att deras avloppsanordningar inte uppfyllde dagens lag- och reningskrav och behöver göras om. När alla svar på enkäten som skickades ut hade inkommit till förvaltningen gjordes en samlad bedömning av området. Förvaltningen gjorde bedömning att 25 bostadshus hade avlopp motsvarande "Rött", dvs. 86 % av alla inventerade avlopp i fritidsbyn, se bilaga 3 samt bilaga 7.

Från många av husen leds WC-avlopp till slutna tankar, även från bostäder som numer är permanentboenden. För de bostäder som leder toalettavlopp till slutna tank saknas i de flesta fall uppgifter om hur bad,- disk,- och tvättavlopp (BDT) är anordnat. Många tankar och BDT-avlopp inrättades på 70- och 80-talet och de flesta slutna tankar saknar uppgifter om CE-märkning, om korrekt och fungerande larmanordning finns samt uppgifter om tankens täthet och material.

Områdesbeskrivning Rastad, Sandsjön och Fängen

Rastad fritidsby är detaljplanelagt och är ett område som gradvis övergår från fritidsbebyggelse till permanentboende. Enligt Vaggeryds kommuns översiktsplan, med tillägg om landsbygdsutveckling i strandnära områden, finns det inom området för Fängen och Sandsjön ca 10 permanenthus tillhörande jordbruksenheter i den nordvästra delen. Totalt finns det inom hela området ca 150 fritidshus varav ett 90-tal är belägna inom 100 meters avstånd från sjöstränder. Den bofasta befolkningen utgörs av ca 20 personer, under sommarmånaderna uppgår dock den siffran till ca 400 personer. Vissa av fritidshusen i området används för uthyrning till turister.

Fängen-Sandsjöområdet ingår i Lagans vattensystem och är beläget nordost om Vaggeryd. Fängens höjd över havet är 201,6 meter. Fängen har en areal på 203 ha och ett största djup noterat till 31,3 meter. Sandsjön har en areal på 171 ha och ett största djup noterat till 21 meter. LIS-områdena upptar ca 17 % av sjöarnas strandkanter av den del som ligger i Vaggeryds kommun och ca 0,4 % av den totala strandlängden i hela kommunen. De båda sjöarna beskrivs tillsammans då de är sammanhängande och ger intryck av att de är en och samma sjö.

I områdets södra del kring Sandsjön, Tängsjön och Käringasjön karaktäriseras terrängen av sandig mo som huvudsakligen täcks av tallskog. Mindre mossmarker gränsar till sjöarna och terrängen är väldigt flack. Stränderna är på flera håll branta sandsluttningar. En kraftig och rik sandvegetation förekommer i hela södra området. Sjösystemet är rikt på varierande häckfågelfauna, ön Trindö är ett fågelskyddsområde.

Områdets nordvästra del är mer kuperat och skogsbevuxet. Störst av sjöarna är Fängen som har sin västra sida i Vaggeryds kommun. Den östra sidan ligger i Jönköpings kommun och

stränderna på den sidan av Fängen har en tät bebyggelse. Omgivningen på västra sidan domineras av björk och barrskog, men mindre myrmarksområden förekommer också. Marken består mestadels av sand vilket ställer krav på skyddsnivå då vattentransporten i marken är snabb och reduceringen av smittämnen och näringsämnen från avloppsvatten är tidsberoende. Det finns många dricksvattenbrunnar, främst spetsbrunnar, i området.

Fängen har en hög biologisk funktion och innehar även enstaka raritetsvärden. Området i sin helhet är mycket attraktivt för det rörliga friluftslivet då det ligger nära Vaggeryd och Hok och utnyttjas av invånarna på dessa orter. Sjösystemet har ett stort intresse för fiske och kanotsport. Högländsleden passerar vid Åhult mellan Sandsjön och Fängen. Det finns även vandringsleder mot Hooks Herrgård öster om Sandsjön. Det finns ett antal mindre badplatser, bland annat en kommunal badplats vid Sandsjön, se bilaga 8 för resultat från badvattenprovtagning.

Linnesjön - Mölnarps fritidsområde

Vid Linnesjöns nordvästra strand finns sammanhållen bebyggelse bestående av ett 25-tal hus ursprungligen uppförda som fritidshus. Tomterna ligger sjönära med liten höjdskillnad till sjön, se bilaga 5. Bostäderna har enskilda VA-lösningar, se bilaga 6. Sedan 2007 har det för sju hushåll anordnats infiltrationer eller markbäddar (upphöjda) för toalettavlopp, endast två av bostäderna har en gemensam avloppslösning. Nio bostäder samlar toalettavlopp i slutna tank. Oavsett om det är toalettavlopp som infiltreras eller om det är avlopp från bad,- disk,- och tvätt (BDT), krävs pumpning för att skyddsavstånd till grundvatten ska klaras. I och med den nya vägledningen från Havs- och vattenmyndigheten kan nya infiltrationer behöva läggas högre än man tidigare trott då den högsta grundvattennivån ska kunna räknas ut med hänsyn till markmaterialets hydrauliska konduktivitet i samband med grundvattenmagasinets fyllnadsgrad vid provgropstillfället. Speciellt vid tätare jordarter sker en lokal förhöjning av grundvattnet under en infiltrationsanordning.

Uppgifter om dricksvattenkvalité i de enskilda brunnarna saknas, några fastighetsägare har uppgett att dricksvatten tas med från deras permanentboenden.

Under februari 2020 besökte miljö- och byggförvaltningen området för att se hur vattenförhållandena såg ut med tanke på den stora mängd nederbörd som kom under aktuell period. För samtliga fastigheter hade Linnesjön brett ut sig och flera tomter låg helt eller delvis under vatten.

I översiktsplanen har kommunen gjort bedömningen att det inte är godtagbart med enskilda avlopp i detta område. Det framgår dock också i översiktsplanen att för att kunna ordna bra avloppsrening under dessa förhållanden är det gemensamma lösningar för fritidshusen vid sjön som är nödvändigt. Enligt översiktsplanen kan det bli aktuellt med kommunalt vatten och avlopp i området men än finns inga politiska beslut i ärendet.

Havs- och vattenmyndighetens nya vägledning gällande prövning av små avlopp

Den nya vägledningen publicerades under senhösten 2019. Den är tänkt som ett stöd för tillsynsmyndigheten vid prövning av nya avloppsansökningar och ska fungera rikstäckande för att få en så likvärdig bedömning som möjligt i hela landet. Vägledningen innebär i

dagsläget att högre krav kommer ställas på sökanden som vill inrätta enskilda avloppsanordningar, framförallt infiltrerande avloppslösningar. Sökanden kan behöva ta fram uppgifter så som grundvattnets strömningsriktning för att kunna påvisa påverkansområden och tillräckliga skyddsavstånd för enskilda vattentäkter inom, i vissa fall, 300 meter. I många fall upplevs tillvägagångssättet som krångligt, dyrt och komplicerat av sökanden. Praxis finns dock på att nämnden kan avslå ärenden gällande inrättande av enskilda avloppslösningar om uppgifter för t. ex. planerad infiltrations påverkan på närliggande dricksvattentäkter inte kan redovisas, se exempelvis MÖD M 9677-99.

Med tanke på de beskrivna områdenas karaktär med mycket hus, omvandlingsområde, LIS-område, badplatser och många enskilda vattentäkter i form av framförallt spetsbrunnar och att det är framförallt sand som dominerar blir den nya vägledningen mycket påtaglig i arbetet med tillståndsprövningen av nya enskilda avlopp. Miljö- och byggförvaltningen får ofta in ansökningar om inrättande av enskilda avloppsanordningar i området vid framförallt Sandsjön och Fängen. Även anmälningar om att ändra befintliga avloppsanordningar inkommer löpande. Det är även en hel del avstyckningar som redan gjorts i området kring Sandsjön och Fängen och fler ansökningar om förhandsbesked inkommer löpande till förvaltningen.

Statusklassning och miljö kvalitetsnorm för vatten

Sjöarna Fängen och Sandsjön har olika statusklassningar. Fängen är klassad till måttligt ekologisk status främst då fiskebeståndet inte möter upp till de referensvärden som finns för vattenförekomsten.

Sandsjön och Linneshöjden är klassad till god ekologisk status.

I översiktsplanen framgår det att tekniska kontoret för några år sedan presenterade ett principförslag till kommunalt VA för området Fängen, Sandsjön, Åhult, Rastad och Käringasjön men inga politiska beslut har hittills fattats i ärendet.

Begäran om inrättande av kommunalt vatten och avlopp enligt § 6 LAV i ovanstående områden

Miljö- och byggnämnden begär att länsstyrelsen utreder kommunens skyldighet att tillhandahålla allmänna vattentjänster enligt lagen om allmänna vattentjänster i ovanstående områden med hänvisning till det som beskrivits.

Nämnden anser att det har konstaterats att en minskad belastning från såväl små som stora avloppsanläggningar är en viktig åtgärd i arbetet med att nå berörda miljö kvalitetsmål. Dessutom har införandet av förordning (SFS 2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön, med god ekologisk status i våra sjöar, vattendrag och hav som mål, gett ökad tyngd åt arbetet med att minska belastningen på känsliga recipienter. I de åtgärdsprogram som de fem vattenmyndigheterna tagit fram med stöd av ovanstående förordning och som sträcker sig i förvaltningscykler om sex år, anges flera åtgärder som berör avloppshantering. Åtgärdsprogrammen är juridiskt bindande för myndigheter och kommuner och ska därför genomföras. När översiktsplanen i Vaggeryds kommun togs fram var det den andra förvaltningscykeln som var aktuell. Med hänvisning till den var det främst åtgärd 33 och åtgärd 37 som anger att det kan behöva ställas krav på hög skyddsnivå för enskilda avlopp samt att kommunerna, i samverkan med länsstyrelserna, behöver utveckla

vatten- och avloppsvattenplaner. Sedan den 1 januari 2007, då lagen (SFS 2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) trädde i kraft, är skyddet av miljön vid sidan om skyddet för människors hälsa en grund för kommunernas ansvar att ordna en allmän VA-anläggning. Denna utveckling har sammantaget resulterat i att kommunens ansvar för att ordna med allmänna vatten- och avloppsanläggningar har ökat.

Samhällets behov av allmänna VA-anläggningar och därmed kommunens åtaganden kan dessutom komma att öka ytterligare i och med att grundvattendirektivet (2006/118/EG) om skydd för grundvatten mot föroreningar och försämring inarbetas i vattenförvaltningsarbetet. Detta för att skydda dricksvattenresurser men även grundvattnet i dess ekologiska funktion.

Nämnden anser att det finns ett behov av en samlad lösning av miljö- eller hälsoskyddsskäl för VA-frågorna i de beskrivna områdena. Det är också viktigt att kommunen ser över och planerar den framtida VA-försörjningen för att säkerställa att § 6 LAV uppfylls. För en långsiktig och kostnadseffektiv VA-försörjning krävs dessutom att VA-planeringen omfattar hela kommunen och att samtliga förvaltningar inom kommunen som hanterar VA-frågor medverkar i planeringen.

Skrivelse är framtagen av miljö- och byggförvaltningen på uppdrag av miljö- och byggnämnden i Vaggeryds kommun med stöd av avloppsinventeringen 2019 samt med bakgrundsinformation hämtad från Vaggeryds kommuns översiktsplan inkluderat landsbygdsutvecklingen i strandnära lägen (lagakraft 2015-10-27).

Bilagor

1. Översiktskarta Rastad - Åhult
2. Översiktskarta Åhult - Hokavägen
3. Karta 1 - Rastads fritidsby
4. Karta 2 - 12
5. Översiktskarta Mölnarp
6. Mölnarps fritidsområde oktober 2015 - kartanteckningar
7. Exceldokument inventering 2019
8. Badvattenprover från 2017, 2018 och 2019, Sandsjön
9. Teckenförklaring

Kopia

Tekniska kontoret, Vaggeryds kommun
Kommunstyrelsen, Vaggeryds kommun